

**Beroepsprofiel
Logopedist**

Inhoudsopgave

• Inleiding	4
Leeswijzer	7
• INTERVIEW – Galina Schouten	8
1. Waarom logopedie?	10
Doelstellingen	13
Voorwaarden voor effectieve communicatie	14
Communicatiekwetsbaarheid	15
Omgeving	17
Preventie	17
Participatie als sleutelbegrip	19
Maatschappelijke ontwikkelingen	20
Logopedie – Voor wie?	23
Waar werken logopedisten?	24
Hoe werkt de logopedist?	27
Vakgebied en onderzoek	28
• INTERVIEW – Ilse Heus	30
2. Grondslagen van het handelen van de logopedist	32
Professioneel handelen	33
Klinisch redeneren en evidence-based handelen	34
Ethisch handelen	35
Maatschappelijk verantwoord handelen	37
Samen beslissen	38
De logopedist is voortdurend in ontwikkeling	40
• INTERVIEW – Laurien Brauner	44
3. De rollen en competenties van de logopedist	46
De logopedist	48
De professional	51
De communicator	53
De samenwerkingspartner	56
De coach	58
De ondernemer	62
De innovator	64
• INTERVIEW – Dr. Lottie Stipdonk	66
• Literatuurlijst	68

Inleiding

De logopedist levert een cruciale bijdrage aan de positieve gezondheid van mensen.

Dit herziene Beroepsprofiel Logopedist vervangt het profiel uit 2013. De maatschappij verandert snel, waardoor het zorglandschap, het onderwijs, het bedrijfsleven en ook het vak logopedie voortdurend in ontwikkeling zijn. Meer nog dan voorheen ligt de nadruk op de rol van de logopedist bij het ondersteunen van de (communicatieve) participatie van individuen en het begeleiden van hun naasten, zodat zij optimaal kunnen deelnemen aan de samenleving. De logopedist draagt zo bij aan het welzijn en de gezondheid van mensen van alle leeftijden.

Ook het begrip gezondheid is de afgelopen tijd sterk in beweging.¹ Veel meer dan voorheen ligt de nadruk op het vermogen van mensen om hun eigen leven in te richten, op hun functioneren, meedoen en ertoe doen. Ook de logopedist richt zich op dit hedendaagse gezondheidsbegrip (positieve gezondheid), door te bevorderen dat mensen langer zelfredzaam zijn op het gebied van communicatie en zelfstandig kunnen (blijven) eten en drinken.

Communicatie speelt een sleutelrol bij ons functioneren in de samenleving. Om ons eigen leven in te richten, moeten we immers duidelijk maken wie we zijn en wat we willen. Meedoen in de samenleving veronderstelt dat we met uiteenlopende mensen kunnen communiceren. In de communicatie en het contact met anderen ervaren we dat we ertoe doen. De logopedist levert daarom een cruciale bijdrage aan de positieve gezondheid van mensen bij wie die communicatie niet (meer) vanzelfsprekend verloopt, mensen die 'communicatiekwetsbaar'² zijn. In het nieuwe beroepsprofiel komt deze accentverschuiving naar voren.

Dit beroepsprofiel is tot stand gekomen dankzij de inbreng van een groot aantal betrokken vakgenoten uit de beroepspraktijk en de diverse opleidingen, alsmede een aantal belangrijke stakeholders, zoals de Patiëntenfederatie Nederland, andere zorgverleners en zorgverzekeraars. Het intensieve en zorgvuldige proces heeft tijd gekost, meer dan aanvankelijk ingeschat, maar hopelijk is het eindresultaat het wachten waard geweest. De leden van de relevante commissies van de Nederlandse Vereniging voor Logopedie en Foniatrie (NVLF) – Wetenschapsraad, Commissie Sociaal Economische Belangenbehartiging (SEB) en Commissie Vakinhoud – en het Landelijk Overleg Opleidingen Logopedie (LOOL) zijn in de gelegenheid geweest om op een concept te reageren. De uiteindelijke tekst is goedgekeurd door het NVLF-bestuur. Het bestuur wil graag iedereen die betrokken is geweest bij de totstandkoming van dit beroepsprofiel hartelijk bedanken voor hun opbouwende kritische bijdragen.

Het beroepsprofiel richt zich op de volgende groepen:

- de beroepsgroep zelf,
- collega-zorgverleners, andere professionals en onderzoekers
- financiers van zorg en preventie: zorgverzekeraars, overheden
- media, mensen met een speciale interesse in de logopedie.

Het beroepsprofiel ondersteunt de logopedist bij de communicatie over het vak en het behartigen van de belangen van allen die betrokken zijn bij logopedie. Het beroepsprofiel kan tevens een inspiratiebron vormen voor schoolverlaters en studenten in opleiding tot logopedist.

In hoofdstuk 3 worden immers de rollen beschreven van een (startbekwame) logopedist.

Leeswijzer

Dit beroepsprofiel is opgebouwd uit drie hoofdstukken. Het eerste hoofdstuk beschrijft de doelstellingen van logopedie en de maatschappelijke context. Het geeft een indruk van de belangrijkste doelgroepen en werkgebieden van de logopedist en hoe logopedie wordt ingezet.

Het tweede hoofdstuk beschrijft belangrijke grondslagen van het handelen van de logopedist: ethisch en maatschappelijk verantwoord handelen, klinisch redeneren en gebruikmaken van evidence en wetenschappelijke methoden, mensgericht werken, samen beslissen en in ontwikkeling blijven.

In het derde hoofdstuk worden de verschillende rollen en competenties van de logopedist uitgewerkt. Doordat er in deze drie hoofdstukken vanuit verschillende invalshoeken naar het vak van de logopedist wordt gekeken, worden bepaalde aspecten meerdere malen benoemd. Omwille van de duidelijkheid is ervoor gekozen om deze (schijnbare) herhalingen te handhaven.

'Solopraktijk uitgegroeid tot regionale praktijk op diverse locaties'

Galina Schouten

'Ik heb een eerstelijns praktijk met 23 logopedisten, waarin we veel werken met schoolgaande kinderen, maar ook met baby's en met volwassenen. We zijn er voor iedereen, van nul tot honderd. Ik ben ooit begonnen met een solopraktijk en heb die in de loop van de tijd helemaal uitgebouwd tot wat het nu is. Ja, dat vraagt ook wel wat ondernemerschap.'

Korte lijnen

'We zitten in Twente, met name in de regio Enschede-Oldenzaal-Almelo. De hoofdlocatie is in Enschede, daar zit ook onze administratie, daarnaast hebben we locaties in gezondheidscentra en ook op scholen. We huren in een aantal scholen praktijkruimte. Je bent dan geen onderdeel van de school, maar de lijntjes zijn kort, de leerkrachten kennen je en je kunt makkelijk even een kind observeren. Dat gebeurt overigens altijd in overleg met de ouders. Bij kinderen op de basisschoolleeftijd werken we vooral aan problemen in de spraak- en taalontwikkeling en alles wat daarmee samenhangt, ook in combinatie met het leren lezen. Ook articulatieproblemen en stotteren komen regelmatig voor.'

Preverbaal

'Ik werk zelf ook als preverbaal logopedist, dat wil zeggen met kinderen van nul tot twee jaar met eet- en slikproblemen en ik ben gespecialiseerd in kinderen met ernstigere problematiek van de slokdarm en luchtpijp.

Ik begeleid veel kinderen met laryngomalacie, dat is een vertraagde ontwikkeling van het kraakbeen in het strottenhoofd, waardoor ze vooral de eerste twee jaar veel problemen hebben met ademen en slikken. Dat is een zeldzame afwijking en ik zie veel kinderen in mijn regio.'

Groot effect

'Bij volwassenen gaat het om uiteenlopende problemen. Ik had laatst nog een oudere cliënt die in het ziekenhuis beland was met een longontsteking als gevolg van verslikken. Dan beoordeel ik het slikken en geef ik adviezen hoe hij veilig kan eten om te voorkomen dat hij weer ziek wordt. Een ander voorbeeld is een cliënt die na een herseninfarct het probleem had dat zijn stem alsmaar oversloeg. Hij had een eigen bedrijf en merkte dat hij het lastig vond om zijn personeel toe te spreken. Hij was supergemotiveerd en werkte zo hard aan alle oefeningen dat hij na vier weken alweer uitbehandeld was en vol vertrouwen weer zijn werk kon doen. Ik vind het wel een mooi voorbeeld hoe je met een relatief kleine behandeling zo'n groot effect kunt hebben.'

1.

Waarom logopedie?

Iedereen kan in de loop van het leven in aanraking komen met een logopedist.

Dit hoofdstuk beschrijft de doelstellingen van logopedie vanuit het sleutelbegrip participatie. Om mee te doen in de samenleving is effectieve communicatie essentieel. De logopedist kan bijdragen aan het verminderen of het voorkomen van communicatiekwetsbaarheid, waarbij ook aandacht wordt besteed aan de omgeving van de cliënt en de ruimere context van maatschappelijke ontwikkelingen. Verder beschrijft dit hoofdstuk in vogelvlucht waar logopedisten werkzaam zijn en hoe logopedie kan worden ingezet.

Iedereen kan in de loop van het leven in aanraking komen met een logopedist. Vanaf onze geboorte tot het moment dat we sterven, communiceren we en gebruiken we onze mond om te drinken en te eten. Iedereen kan op deze terreinen uitdagingen tegenkomen waarbij een logopedist kan helpen om oplossingen te vinden. Dat geldt voor de te vroeg geboren baby die moeite heeft met zuigen en slikken, voor het kind dat doof geboren wordt of zich niet goed kan uiten omdat zijn taalontwikkeling niet goed op gang komt, voor de puber die stottert, de leerkracht met stemproblemen, de jongere of volwassene met een verstandelijke beperking die moeite heeft om de ander te begrijpen, de manager die het lastig vindt om te spreken voor een groot publiek, de televisiejournalist met een articulatiestoornis die graag kans wil maken op die baan als nieuwsanker, de zangeres die haar stemvolume wil vergroten, iemand die na een beroerte de krant niet meer begrijpt, of de medicijnen niet correct inneemt omdat de bijsluiter onbegrijpelijk geworden is. Zo zijn er nog talloze andere voorbeelden te geven van

problemen die de logopedist kan helpen oplossen of voorkómen. Zowel de inhoud van het werk als de context en de werkvelden waarin logopedisten werkzaam zijn, variëren dan ook enorm.

Het maatschappelijk belang van de logopedie neemt steeds verder toe. Communicatie is in onze complexe samenleving immers belangrijker dan ooit – maar veel mensen ervaren ook dat de uitdagingen op dit gebied toenemen. Ook het aantal mensen met problemen op het gebied van primaire mondfuncties (eten, drinken, zuigen, slikken) neemt toe.

Doelstellingen

De verschillende activiteiten van logopedisten hebben enkele belangrijke doelstellingen met elkaar gemeen:

- het bevorderen, verbeteren, vergemakkelijken en ondersteunen van (interpersoonlijke) communicatie en communicatieve participatie;
- het bevorderen, verbeteren of vergemakkelijken van primaire mondfuncties – (veilig) eten, drinken, zuigen, slikken – en ademen.

Goed kunnen communiceren is een essentiële voorwaarde om mee te doen in de samenleving, om ertoe te doen (participatie). De logopedist richt zich daarbij op de effectiviteit van mondelinge, schriftelijke en digitale, verbale en non-verbale communicatie tussen mensen (dus niet op massacommunicatie), alsook de ondersteunde communicatie. In de volgende paragraaf wordt het begrip effectieve communicatie en de rol van de logopedist hierin verder uitgewerkt.

Problemen op het gebied van de primaire mondfuncties en ademen komen voor op alle leeftijden, van heel jong tot zeer oud. Zij kunnen een grote impact hebben op de lichamelijke gezondheid (regelmatig verslikken leidt bij baby's tot groeiachterstand en bij ouderen tot ernstige longontstekingen) en op het functioneren, meedoen en ertoe doen in de samenleving.

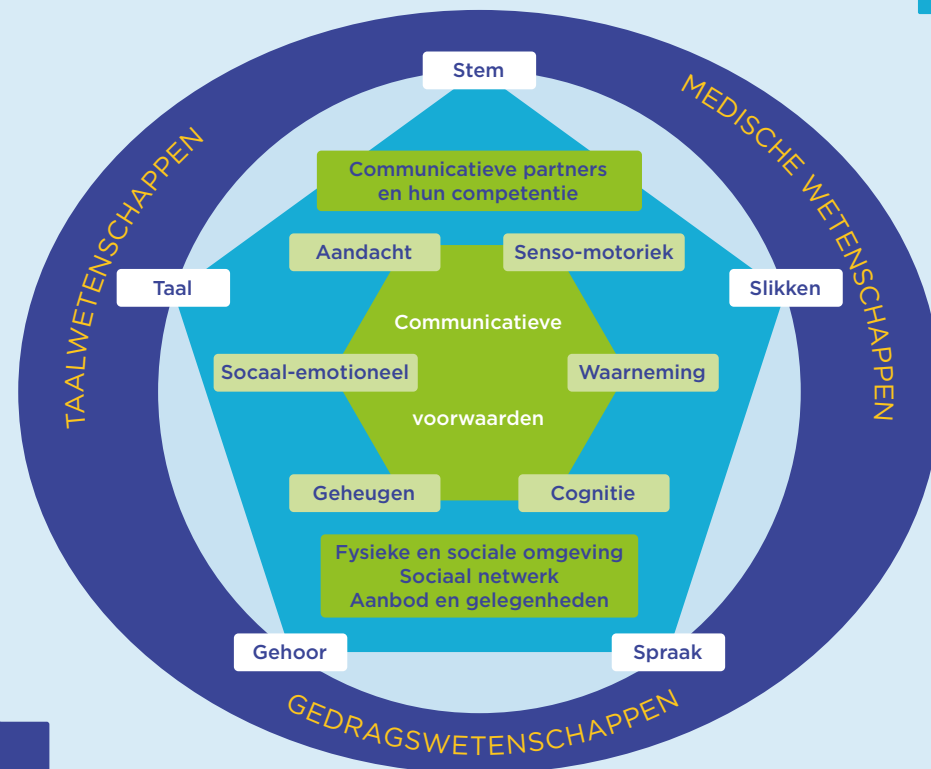
Door oplossingen te zoeken voor problemen rond effectieve communicatie, primaire mondfuncties en/of ademen, draagt de logopedist bij aan de gezondheid, het welbevinden en de (communicatieve) participatie van het individu en aan een inclusievere samenleving. Ook kan de logopedist bijdragen aan het voorkomen van zulke problemen.

Communicatie is een van de meest fundamentele kenmerken van de mens.

Voorwaarden voor effectieve communicatie

Communicatie is een van de meest fundamentele kenmerken van de mens. Om ons te ontplooiën, om mee te doen in de samenleving en te ervaren dat we ertoe doen, moeten we effectief kunnen communiceren zowel verbaal als non-verbaal, zowel mondeling als schriftelijk. Effectieve communicatie is het gezamenlijk tot betekenis komen waarbij beide partijen er alles aan doen om dit mogelijk te maken. Voor communicatie moeten stem, spraak, taal, cognitie en waarneming (gehoor of gezichtsvermogen) van beide gesprekspartners voldoende functioneren. Wanneer op een of meer van deze terreinen een beperking wordt ervaren, kan de logopedist bijdragen aan het vinden van oplossingen, voor de betrokkene zelf en/of diens omgeving. De logopedist maakt daarbij gebruik van het theoretisch perspectief uit de medische wetenschappen, taalwetenschappen en gedragswetenschappen.

Figuur 1.1 toont de kerndomeinen die een voorwaarde vormen voor (effectieve) communicatie in meer detail. De logopedist ondersteunt, coacht en behandelt mensen op deze domeinen in het opheffen, ombuigen en omgaan met communicatieve uitdagingen binnen een klinische setting, maar zeker ook binnen een natuurlijke setting, vaak in samenwerking met de omgeving en met andere (zorg)professionals.

Figuur 1.1 – Logopedische domeinen en communicatieve randvoorwaarden (naar Dalemans, R. 2022)

Communicatiekwetsbaarheid

Veel van de doelgroepen van logopedisten zijn *communicatiekwetsbaar*. Communicatiekwetsbaarheid betekent dat je vaak in het nadeel bent in het contact met andere mensen. Je wordt minder snel begrepen, en/of je begrijpt zelf niet goed wat de ander bedoelt. Meedoen in de samenleving wordt dan lastig, met alle praktische, sociale en psychologische gevolgen van dien.

De meeste mensen die bij een logopedist terechtkomen, zijn communicatiekwetsbaar door een spraak-stem-taal- of gehoorstoornis.

Communicatiekwetsbare mensen hebben echter lang niet altijd een medische aandoening. Het gaat bijvoorbeeld ook om personen met beperkte gezondheidsvaardigheden³, met persoonlijke kenmerken of voorkeuren die verschillen van de dominante cultuur of personen met een beperkte vaardigheid in de taal die om hen heen gebruikt wordt. De mogelijke oorzaken van communicatiekwetsbaarheid overlappen en kunnen bij dezelfde persoon voorkomen.

Communicatiekwetsbaarheid is strikt genomen niet een eigenschap van mensen, maar ontstaat in de relatie tussen mensen en hun omgeving.

Wanneer de omgeving de bereidheid heeft om de ander te betrekken bij de informatie-uitwisseling en interactie, neemt diens communicatiekwetsbaarheid af. De logopedist kan communicatiekwetsbaarheid verkleinen door enerzijds te werken met het individu, anderzijds door de omgeving inclusiever te maken, bijvoorbeeld door voorlichting te geven of nieuwe communicatiemiddelen te introduceren. Vanuit de toenemende aandacht voor positieve gezondheid en communicatieve participatie (zie ook hierna) ontstaat ook een groeiende behoefte aan expertise van logopedisten op het gebied van publieke gezondheid en preventie. Ook voor communicatiekwetsbaarheid geldt immers dat voorkomen beter is dan genezen.

Omgeving

Zowel bij de aanpak van communicatiekwetsbaarheid als het behandelen van problemen rond primaire mondfuncties en ademen bestaat er vaak een wisselwerking tussen individueel werken en aanpassingen in de omgeving. Zo kan de kans op verslikken worden verkleind door dranken en voeding anders te bereiden of aan te bieden en kan iemand met afasie gemakkelijker een gesprek voeren als de gesprekspartner gerichte tips krijgt op het gebied van communicatie.

De logopedist richt zich dus niet alleen op het individu, maar ook op diens omgeving en op de samenwerking met andere (zorg)professionals.

Preventie

Aandacht voor de omgeving is ook vaak de sleutel tot effectieve preventie in de logopedie. Preventieve logopedie richt zich op het voorkómen van problemen en het bevorderen van gezond functioneren van verschillende doelgroepen. Zo kan de logopedist bijdragen aan een

In de logopedische zorg ligt de nadruk op functioneren en participatie.

kan de logopedist er eveneens aan bijdragen dat zorgverleners alert zijn op slikproblemen. Aandacht voor preventie op al deze verschillende terreinen draagt bij aan het terugdringen van (zorg)kosten en bevordert participatiemogelijkheden en levenskwaliteit.

Participatie als sleutelbegrip

Mede vanwege de verouderende bevolking en de toename van het aantal mensen met een of meer (chronische) aandoeningen is de maatschappelijke kijk op gezondheid aan het veranderen. Terwijl vroeger de nadruk lag op het ontbreken van ziekten, is de aandacht verschoven naar het vermogen om (ondanks eventuele ziekten en beperkingen) zelf richting te geven aan het eigen leven, mee te doen en een leven van betekenis te leiden.⁴ In de (logopedische) zorg ligt daarom de nadruk op functioneren (zie ook figuur 1.2) en participatie.

De aandacht voor participatie, het vermogen om mee te doen, vindt zijn juridische grondslag in de Grondwet, in internationale verdragen en in Nederlandse wetten en regels. Zo staat er in het Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap dat Nederland in 2016 ratificeerde, dat mensen met een fysieke en/of psychische beperking gelijke rechten hebben op het gebied van wonen, scholing, vervoer, werk en een aantal andere terreinen⁵. Een groeiend aantal landen en organisaties (waaronder Nederland en de NVLF) ondersteunt de universele verklaring van het recht op communicatie (Universal Declaration of Communication Rights)⁶.

goede voedingstoestand van kwetsbare zuigelingen door voorlichting te geven aan ouders op een neonatale intensive care unit, of ondersteuning en tips te geven op het gebied van taalontwikkeling voor kinderen met een verhoogd risico op het ontwikkelen van taalstoornissen, inclusief lees- en schrijfstoornissen. Zo levert de logopedist een bijdrage aan de ontplooiingskansen van kinderen.

Bij volwassenen kan de logopedist stemproblemen helpen voorkomen bij onderwijsgeevenden en anderen die beroepshalve veel moeten praten.

Bij ingrijpende medische behandelingen in het hoofd-halsgebied kan tijdig advies van de logopedist problemen voorkomen op het gebied van communicatie, mondgebruik, eten en slikken. In de ouderenzorg

Het realiseren van die inclusievere samenleving is op grond van het VN-verdrag een taak van overheidsinstanties, waarbij in Nederland ook anderen zoals zorgverzekeraars een rol hebben. Misschien nog wel belangrijker is de inspanning van alle burgers en zeker ook van logopedisten en andere zorgverleners. Voor veel logopedisten is een belangrijke motivatie in hun werk de bijdrage die zij leveren aan de mogelijkheden tot ontplooiing en participatie van hun cliënten.

Maatschappelijke ontwikkelingen

Als gevolg van de veroudering van de bevolking en de ongezonde leefstijl van veel Nederlanders neemt het aantal mensen met een of meer aandoeningen toe. Ongeveer 10 miljoen Nederlanders hebben één of meer chronische aandoeningen of beperkingen.⁷ Veel van deze aandoeningen hebben direct of indirect gevolgen voor de mogelijkheden tot communicatieve participatie. Rechtstreekse gevolgen voor de communicatie ontstaan bijvoorbeeld bij aandoeningen die de hersenen, de spieren of de waarneming beïnvloeden. Veel van deze aandoeningen leiden ook tot problemen met eten, drinken, slikken en ademen. Een chronische ziekte kan ook bijdragen aan communicatiekwetsbaarheid, bijvoorbeeld doordat iemand moet communiceren met zorgprofessionals of met instanties die niet optimaal kunnen omgaan met hun communicatieproblemen. Mede dankzij de gezondheidsmissies van het kabinet groeit de aandacht voor sociaal-economische gezondheidsverschillen. Mensen met een lage sociaal-economische positie (SEP) leven jaren korter en worden veel eerder ziek dan mensen met een hoge SEP.⁸ Het beleid van de Nederlandse overheid is erop gericht om die sociaaleconomische gezondheidsverschillen terug te dringen en zo de totale ziektelast in de Nederlandse bevolking te reduceren. Mensen die sociaaleconomisch

kwetsbaar zijn, hebben vaak ook beperkte gezondheidsvaardigheden.⁹ Dit hangt samen met communicatiekwetsbaarheid¹⁰, zeker in de communicatie met (hoogopgeleide) zorgprofessionals.

Deze ontwikkelingen zijn op verschillende manieren relevant voor logopedie. Om te beginnen is er sprake van een groeiende zorgvraag. In de preventie van ziekten en van de gevolgen van ziekten kan de logopedist eveneens een rol van betekenis spelen. Binnen zorginstellingen is de logopedist de expert bij vragen rond communicatiekwetsbaarheid. Het verkleinen van communicatiekwetsbaarheid kan ook bijdragen aan de kansen van mensen om mee te doen in de samenleving. Het aanpakken van een communicatieprobleem op kinderleeftijd kan het kind

betere kansen geven om maatschappelijk mee te doen en levert daarmee een bijdrage aan de latere loopbaan en aan diens geestelijke en lichamelijke gezondheid. Investeren in de communicatiemogelijkheden van kinderen levert dan ook veel op, zowel economisch als maatschappelijk.

Intussen groeien ook de maatschappelijke uitdagingen voor de logopedist, bijvoorbeeld door de toename van culturele diversiteit van de samenleving. Steeds meer mensen in Nederland zijn meertalig en dit heeft gevolgen voor de communicatie en voor het werk van de logopedist. Meertaligheid verrijkt op zich de communicatiemogelijkheden van het individu. Wel kan meertaligheid een complicerende factor zijn bij de diagnostiek en behandeling van taalontwikkelingsstoornissen¹¹ en afasie. Meertaligheid kan ook het contact bemoeilijken tussen logopedist, cliënt en diens (meertalige) omgeving.

Logopedie – Voor wie?

Mensen van alle leeftijden en achtergronden kunnen een logopedist nodig hebben. Om een paar voorbeelden te noemen:

- De moeder van een baby met schisis die wil weten hoe ze borstvoeding moet geven;
- De medewerker van een callcenter die last krijgt van stemproblemen;
- Een man met de ziekte van Parkinson die slikklachten krijgt;
- Een kind in groep 6 van de basisschool met een leerachterstand vanwege dyslexie;
- Leerlingen en leerkrachten op een school voor kinderen met een taalontwikkelingsstoornis;
- Een leerkracht in het basisonderwijs die wil weten hoe hij een leerling met een gehoorbeperking het beste kan ondersteunen;
- Een dementerende man die hulp nodig heeft om te communiceren met zijn naasten en zijn hulpverleners;
- Een vijfjarige jongen die meervoudig beperkt is en samen met zijn directe omgeving leert communiceren via een spraakcomputer.
- Een veertigjarige vrouw die na een beroerte opnieuw moeten leren spreken
- Een vijftienjarige jongen die na een hersenvliesontsteking doof is geworden en moet leren communiceren via gebarentaal en spraakafzien ('liplezen');
- Een zesjarig meisje dat ernstig stottert;
- Een twintigjarige transgender persoon die hulp nodig heeft bij het aanpassen van diens stemgebruik;
- Een team van woningbegeleiders in de zorg voor volwassenen met een verstandelijke beperking vraagt zich af op welk niveau een cliënt communicatie begrijpt;
- Een vrouw die er last van heeft dat haar man na zijn beroerte haar humor niet meer snapt en eindeloos vertelt zonder rekening te houden met zijn gesprekspartner;
- Een man die leert spreken met een spreekknop (stemprothese) na het verwijderen van zijn strottenhoofd (larynx);
- Een twintigjarige man die na een kaakoperatie pijnklachten rondom het kaakgewricht behoudt tijdens kauwen, als gevolg van afwijkend slikken.

Logopedisten zijn actief in een breed bereik om communicatie en gezondheid te bevorderen.

Waar werken logopedisten?

Logopedisten zijn werkzaam in verschillende settings: in de vrije vestiging en zorginstellingen, in het reguliere en speciale onderwijs, maar ook op andere gebieden zoals in de wijk, de theaterwereld of het bedrijfsleven. Logopedisten zijn actief in een breed bereik om communicatie en gezondheid te bevorderen waarin zowel aandacht gericht wordt op het individu zelf als op de fysieke en sociale omgeving (zie figuur 1.2). De expertise van logopedisten zou meer nog dan nu het geval is ingezet kunnen worden bij het verkleinen van communicatiekwetsbaarheid buiten de zorg, bijvoorbeeld bij asielzoekers.

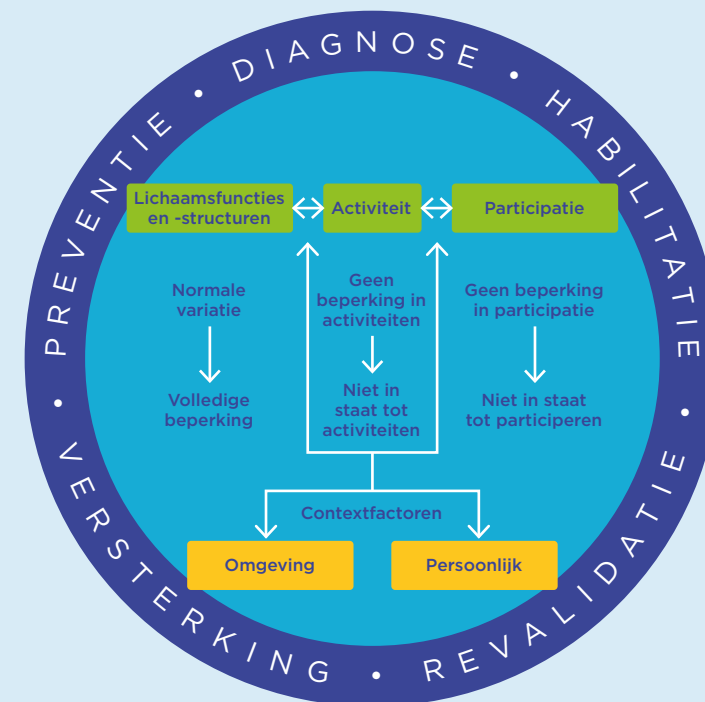
Figuur 1.2 plaatst de activiteiten van logopedisten in het kader van de internationale classificatie van het menselijke functioneren (ICF).

Preventieve logopedie is gericht op het voorkomen of vroegtijdig herkennen van problemen op het gebied van communicatie (stem, spraak, taal, gehoor en cognitie) en op het gebied van primaire mondfuncties en ademen.

De screening van vijfjarige kinderen door de logopedist¹³ is een goed voorbeeld, maar ook het aanbieden van voorlichting aan ouders en deskundigheidsbevordering van professionals in kinderopvang en onderwijs.

In een wijkteam kunnen logopedisten bijdragen aan het voorkómen of behandelen van communicatiekwetsbaarheid van specifieke groepen, bijvoorbeeld mensen met een beperkte taalvaardigheid. De rol van de logopedist in de wijk moet worden versterkt, zowel in de preventie en

Breed bereik van logopedische activiteiten

Figuur 1.2 – Het breed bereik van logopedische activiteiten van preventie tot versterking vanuit ICF-perspectief¹²

het aanpakken van communicatiekwetsbaarheid als om logopedische zorg toegankelijker te maken voor lastiger bereikbare groepen.

De meeste logopedisten zijn werkzaam in een vrije vestiging, als zorgverlener en/of ondernemer. In de zorg zijn ook veel logopedisten werkzaam in een gezondheidscentrum of in een zorginstelling (ziekenhuis, verzorgingstehuis, verpleeghuis, revalidatie-instelling, ggz-instelling, audiologisch centrum, instelling voor gehandicaptenzorg, medisch kinderdagverblijf, etc.).

De logopedist richt zich niet alleen op de cliënt, maar ook op de omgeving

Hoe werkt de logopedist?

Het werk van de logopedist verschilt al naar gelang de rol die deze vervult. De werkwijze wordt ook bepaald door de context waarin de logopedist werkt. Een logopedist die zich richt op het ontwikkelen van preventief beleid en het geven van voorlichting en/of educatie, zal andere dagelijkse werkzaamheden hebben dan een vrijgevestigde logopedist in de eerste lijn. Logopedie wordt vaak individueel gegeven, maar vindt ook in groepsverband plaats. De logopedist richt zich niet alleen op de cliënt, maar ook op de omgeving (ouders, partners, naasten en begeleiders). In sommige sectoren, zoals de zorg voor volwassenen met een verstandelijke beperking, is die omgeving zelfs het allerbelangrijkste. Logopedisten werken vaak in een klinische setting, maar ook daarbuiten bij mensen in hun leefomgeving.

Logopedisten werken steeds vaker ook 'op afstand' via telelogopedie, waarbij zowel synchroon als asynchroon gewerkt wordt. Synchrone telelogopedie (bijvoorbeeld door middel van videobellen) kan bijvoorbeeld meerwaarde hebben boven werken op locatie als de cliënt minder mobiel is, of een erg volle agenda heeft. Asynchrone telelogopedie (bijvoorbeeld door middel van een app met oefeningen) kan een intensievere behandeling mogelijk maken zonder extra bezoek aan de logopedist.

Een logopedische interventie bij een individuele cliënt begint meestal met hulpvraagverheldering en diagnostiek: een inventarisatie van de klachten en onderzoek (bijvoorbeeld het afnemen van tests) om tot een

In het onderwijs gaat het om preventie en het bijtijds herkennen (signaleren en diagnosticeren) van communicatieproblemen. De logopedische behandeling heeft een grotere kans van slagen als ouders en leerkrachten voldoende participeren en de adviezen van de logopedist gebruiken. Logopedisten zijn werkzaam in het reguliere onderwijs, maar ook in andere vormen van onderwijs zoals het speciale onderwijs. Ze werken in de praktijk vaak nauw samen met de onderwijsgeevenden.

Er zijn ook logopedisten die geheel of gedeeltelijk werkzaam zijn in andere contexten dan de zorg of het onderwijs. In het bedrijfsleven bestaat behoefte aan mensen die deskundig zijn op het gebied van stem en communicatie. De logopedist geeft dan bijvoorbeeld trainingen in optimaal stemgebruik of werkt aan de preventie van klachten.

De logopedist werkt methodisch en baseert zich op actuele kennis.

logopedische diagnose te komen. Logopedist en cliënt (en/of de ouders/verzorgers) maken dan gezamenlijk een plan voor de aanpak van het probleem.

De logopedist werkt methodisch en baseert zich op actuele kennis (evidence-based). Waar nodig vindt afstemming plaats met andere professionals die betrokken zijn bij de cliënt, zoals onderwijs- en zorgprofessionals. Bij het wegnemen van barrières voor communicatie en participatie kan het handelen van de logopedist ook primair gericht zijn op de omgeving van de cliënt.

Ook in andere settings, zoals in het theater of in het bedrijfsleven, zal de logopedist uitgaan van de vraag van de cliënt en vervolgens samen met de cliënt op een methodische manier oplossingen zoeken die aansluiten bij actuele kennis.

Vakgebied en onderzoek

Historisch gezien heeft het vak logopedie zich in de praktijk ontwikkeld door het opbouwen van expertise op uiteenlopende terreinen: communicatie, taal, spraak, gehoor, stem, ademen, cognitie, slikken, eten en drinken.

De wetenschappelijke onderbouwing berust voor een deel op kennis uit verschillende wetenschappelijke disciplines, van medische wetenschappen (anatomie, fysiologie en pathologie) tot neurowetenschappen, taalwetenschappen (linguïstiek, psycholinguïstiek, neurolinguïstiek) en gedragswetenschappen (psychologie, pedagogie en sociologie).

Inmiddels is logopedie een zelfstandige discipline, die voortbouwt op al deze basisvakken en de praktijkervaringen van logopedisten. In toenemende mate verrichten logopedisten in Nederland en wereldwijd zelf wetenschappelijk onderzoek naar vraagstellingen die relevant zijn voor deze discipline. In Nederland gebeurt dit zowel aan universiteiten en universitair medische centra als aan de hogescholen, waar diverse lectoren onderzoeksprogramma's uitvoeren samen met logopedist-onderzoekers. Er is ook een bijzondere leerstoel logopediewetenschap, die bijdraagt aan de wetenschappelijke onderbouwing en vernieuwing van het vak, onder meer door logopedisten in promotietrajecten op te leiden tot zelfstandig onderzoeker.

'De stem is een geweldig instrument'

Ilse Heus

'Ik werk bij Bestemming Bereikt en heb samen met twee andere logopedisten met een theaterachtergrond Het Stemhuis.

Beide zijn praktijken die gespecialiseerd zijn in stem-, adem-, verstaanbaarheid- en keelklachten. We zijn gericht op mensen met een afwijking op de stembanden bijvoorbeeld door overbelasting of ziekte, maar trainen ook gezonde stemmen.'

Stem gezond inzetten

'Zo werk ik als stemdocent op de HKU, de Hogeschool voor de Kunsten Utrecht. Daar werk ik met theaterstudenten, die hun stem veel moeten gebruiken op het podium, als maker of als docent. Ze moeten dus leren om hun stem gezond in te zetten de rest van hun leven - en natuurlijk om hun stem als expressiemiddel te gebruiken. Ik ben van origine actrice en doe regelmatig voice-overs, bijvoorbeeld in radio- en televisiecommercials. Ik ben zo dagelijks professioneel bezig met allerlei verschillende aspecten van de stem.'

Sleutel tot effectieve communicatie

'De stem is zo'n geweldig instrument. Mensen zeggen vaak dat de ogen de spiegel van de ziel zijn, maar de stem is een goede tweede en staat misschien zelfs op de eerste plaats. Als ik niet wil dat je merkt dat ik verdrietig ben, lukt me dat misschien nog als je me ziet. Maar aan de telefoon hoor je het. De stem is ook de sleutel tot effectieve communicatie. Een lagere stem heeft meer gezag. Dat betekent niet dat je een soort kunstmatige bromstem moet opzetten, maar je kunt binnen je eigen stem die laagte leren opzoeken. Dit zijn dingen die aan bod kunnen komen in een individuele coaching en die mijn studenten op de HKU leren.'

Preventie

'Een heel groot deel van mijn cliënten komt uit het onderwijs en een aanzienlijk deel van de uitval van docenten is het gevolg van stemproblemen. Het wordt hoog tijd dat die preventie veel meer aandacht krijgt in de opleidingen en in de scholen. Wij werken daar vanuit Het Stemhuis al aan, maar ik denk dat er met name op de pabo's en lerarenopleidingen nog een wereld te winnen valt.'

2.

Grondslagen van het handelen van de logopedist

De logopedist heeft een mandaat van de samenleving, dat rechten en plichten met zich meebrengt.

In dit hoofdstuk gaat het om aspecten die het fundament vormen onder het werk van elke logopedist: ethisch en maatschappelijk verantwoord handelen, klinisch redeneren en evidence-based werken, mensgericht werken en gezamenlijk beslissen en in ontwikkeling blijven.

Zoals het vorige hoofdstuk laat zien, zijn logopedisten werkzaam in diverse settings en werken zij met zeer uiteenlopende doelgroepen. In vrijwel alle situaties echter is de logopedist een autonome professional die (meestal uit publieke middelen) betaald wordt om de situatie van individuen en/of groepen te bevorderen of te verbeteren, samen met hen en in samenwerking met andere professionals. De logopedist maakt daarbij gebruik van wetenschappelijke kennis, aangevuld met professionele kennis en ervaring, volgens de standaarden die door de beroepsgroep zijn vastgesteld.

Met andere woorden: de logopedist heeft een mandaat van de samenleving, dat rechten en plichten met zich meebrengt. In dit hoofdstuk wordt deze gedachte verder uitgewerkt.

Professioneel handelen

De logopedist levert doelmatige zorg, ondersteuning en advies en streeft daarbij naar optimale kwaliteit. De logopedist maakt maximaal gebruik van de zelfredzaamheid van mensen, ondersteunende mogelijkheden in hun leefomgeving en van praktische, technische en digitale hulpmiddelen.

Logopedie is een breed vakgebied, waarin sommigen het vak in de gehele breedte beoefenen (generalisten) en andere zich toeleggen op specifieke vraagstukken. Elke logopedist maakt hierin voor zichzelf een heldere, weloverwogen en duidelijk uitgedragen keuze. Mede daardoor weet de logopedist waar diens grenzen liggen en waar het gewenst is om collegiaal advies in te winnen of door te verwijzen. De logopedist heeft telkens helder voor ogen wat de (behandel)doelen zijn en of deze bereikt worden.

Beslissingen worden genomen in nauwe samenspraak met de cliënt en andere betrokkenen.

De term 'cliënt' wordt hier overigens in brede zin gebruikt en betreft dus ook bijvoorbeeld een bedrijf dat een logopedist benadert voor een advies of een coachingstraject. Vrijwel alles wat in dit hoofdstuk wordt gezegd over het professionele handelen van de logopedist laat zich gemakkelijk vertalen naar deze andere contexten.

Klinisch redeneren en evidence-based handelen

De logopedist handelt onderbouwd, weloverwogen en planmatig. De logopedist kan keuzes in de zorg wat betreft doelmatigheid, doeltreffendheid en het best beschikbare bewijs verantwoord en legt deze keuzes zo goed mogelijk vast in het dossier. Bij het nemen van beslissingen zal de logopedist naast de wensen van de cliënt en vakinhoudelijke overwegingen ook maatschappelijke, ethische en financieel-economische aspecten meenemen.

Klinisch redeneren omvat de mentale processen van verzamelen, interpreteren en structureren van informatie. Deze stellen de logopedist in staat om de situatie van het individu (de cliënt en diens directe omgeving) te plaatsen in de context van de beschikbare biomedische,

psychosociale en logopedische kennis en zo diens probleem te verhelderen en waar mogelijk aan te pakken. De klinische redenering leidt uiteindelijk tot **evidence-based practice**. Dit houdt in dat de logopedist handelt op grond van wetenschappelijk bewijs, kennis en ervaring van de professional en de waarden en voorkeuren van de cliënt en de omgeving.¹⁴ De logopedist maakt op grond van deze kennis, in overleg met de cliënt, een keuze uit de beschikbare logopedische interventies rekening houdend met de context waarin gewerkt wordt.

Ethisch handelen

Van elke logopedist wordt verwacht dat deze er in de beroepsbeoefening naar streeft om het goede te doen en te voorkomen dat schade wordt aangericht. Een ethische beroepshouding betekent ook dat logopedisten impliciet en expliciet reflecteren op hun professionele

De logopedist draagt bij aan een samenleving waarin mensen meedoen en ertoe doen.

handelen. Ethisch handelen gaat uit van verantwoordelijkheid voor wat er gebeurt binnen de professionele context. Die verantwoordelijkheid geldt niet alleen ten opzichte van de cliënt, maar ook naar andere mensen met wie de logopedist beroepshalve te maken heeft (ouders, naasten, partner, begeleiders, andere zorgverleners, opdrachtgevers, medewerkers, etc.). In ruimere zin geldt die verantwoordelijkheid voor de maatschappij als geheel, bijvoorbeeld bij het geven van voorlichting en het bevorderen van de positie van communicatiekwetsbare mensen.

De logopedist richt zich in diens beroepsuitoefening naar de basisprincipes van ethisch handelen in een zorgcontext. Deze principes zijn globaal dezelfde voor uiteenlopende zorgverleners:

- respect voor de autonomie van de cliënt en diens wensen, overtuigingen en levensbeschouwing;
- niet schaden; alles nalaten waarvan redelijkerwijs verwacht kan worden dat het de autonomie, de gezondheid en het welzijn van anderen schaadt;
- weldoen: zo veel mogelijk datgene doen dat het welzijn van de cliënt bevordert; rechtvaardigheid: cliënten onder dezelfde omstandigheden op dezelfde manier tegemoet treden.

Naast deze algemene waarden gelden voor de logopedist ook specifieke gedragsregels, zoals de beroepscode die is vastgesteld door de NVLF.¹⁵ Binnen een praktijk of instelling kunnen daarnaast ook normen en afspraken gelden.

Logopedisten die buiten de zorg werkzaam zijn, hanteren voor hun ethische reflectie daarbij passende modellen voor *ethical decision making*. Dat is een systematiek die helpt bij het identificeren van de juiste vraag, het verzamelen van relevante informatie en het maken van een ethisch onderbouwde keuze tussen handelingsopties.

Maatschappelijk verantwoord handelen

Als communicatiespecialist draagt de logopedist bij aan een samenleving waarin mensen meedoen en ertoe doen. De logopedist speelt een rol bij het aanpakken van maatschappelijke vraagstukken zoals sociaal-economische gezondheidsverschillen, achterstanden van

specifieke groepen (bijvoorbeeld jonge kinderen in sociaal-economisch kwetsbare gezinnen bij wie de taalontwikkeling achterloopt) en de gevolgen van veroudering.¹⁶ Dat vraagt van de logopedist een integrale benadering in denken en werken en een ondernemende en innoverende houding.

De logopedist verhoudt zich actief tot veranderingen in de samenleving en bepaalt daarin telkens de optimale houding. Dat geldt bijvoorbeeld ten aanzien van de veroudering van de bevolking, de toename van het aantal mensen met problemen op het gebied van communicatie, primaire mondfuncties en ademen door chronische ziekten en de toenemende culturele diversiteit van onze samenleving. De logopedist houdt ook rekening met actuele opvattingen over gezondheid, zorg, autonomie en inclusiviteit.

Maatschappelijke ontwikkelingen doen een beroep op de maatschappelijke en culturele sensitiviteit van een logopedist en het vermogen om af te stemmen op de context van cliënten (zie ook hierna: Samen beslissen).

Een manier om dit te doen is regelmatig de tijd nemen voor eerlijke reflectie op de eigen opvattingen en (voor)oordelen, bijvoorbeeld in contacten met cliënten, collega's en andere zorgprofessionals, om zo bewust mogelijk om te gaan met maatschappelijke veranderingen.

Samen beslissen

Overall in de gezondheidszorg is er steeds meer aandacht voor samen beslissen (*shared decision making*). Het houdt in dat de cliënt samen met de zorgverlener beslist welke aanpak het beste past bij de wensen, voorkeuren en mogelijkheden van de cliënt. Samen beslissen betekent in de logopedie dat logopedist en cliënt samen de hulpvraag definiëren

en het gesprek aangaan en ook gezamenlijk besluiten wanneer er voldoende basis is voor een conclusie of beslissing. Samen beslissen gaat uit van een grote mate van gelijkwaardigheid tussen cliënt en logopedist. De cliënt is daarbij deskundig op het gebied van diens waarden, wensen en mogelijkheden en de logopedist draagt bij vanuit diens professionele kennis en vaardigheden. De logopedist is verantwoordelijk voor het verstrekken van alle feiten en mogelijke implicaties en gevolgen op een manier die de cliënt kan begrijpen. Als de cliënt (nog) niet (geheel) in staat is om zelf belangrijke levenskeuzes te maken, zullen anderen (ouders, wettelijke vertegenwoordigers) bij het proces van samen beslissen worden betrokken. De logopedist kan bovendien communicatiekwetsbare cliënten bijstaan in het contact met andere (zorg)professionals, zodat samen beslissen mogelijk wordt. Dat kan ook door (zorg)professionals te trainen in het communiceren met communicatiekwetsbare cliënten.

Werkervaring en gerichte deskundigheidsbevordering zijn essentieel voor de logopedist.

De logopedist is voortdurend in ontwikkeling

'Logopedist' is een beschermde opleidingstitel vanuit de Wet Beroepen Individuele Gezondheidszorg (BIG). Dat wil zeggen dat alleen mensen die de beroepsopleiding hebben afgerond en dus beschikken over een bachelordiploma logopedie, de beroepstitel 'logopedist' mogen voeren. Wie zo'n diploma heeft, kan in dienst treden als logopedist of zelf een praktijk beginnen.

Logopedie is echter een breed vakgebied en niemand kan alle details van het vak volledig beheersen. Elke logopedist heeft dan ook de verantwoordelijkheid om bekwaamheid op te bouwen door voldoende werkervaring op te doen en de eigen deskundigheid blijvend te ontwikkelen door middel van gerichte activiteiten, bijvoorbeeld nascholing, coaching of intervisie.

De logopedist richt zich hierbij specifiek op de eigen werkzaamheden en op de taken die deze uitvoert of wil gaan uitvoeren.

Een goed middel om werkervaring en deskundigheidsbevordering bij te houden en deze ook te tonen aan anderen is registratie in het Kwaliteitsregister Paramedici. De logopedist maakt een portfolio aan waarin werkervaring en inspanningen op het gebied van nascholing en deskundigheidsbevordering worden vastgelegd. Elke vijf jaar wordt bij herregistratie gekeken of iemand nog voldoet aan de eisen en zich dus opnieuw kan registreren.

Werkervaring en gerichte deskundigheidsbevordering zijn essentieel voor de logopedist om met voldoende kwaliteit te kunnen werken.

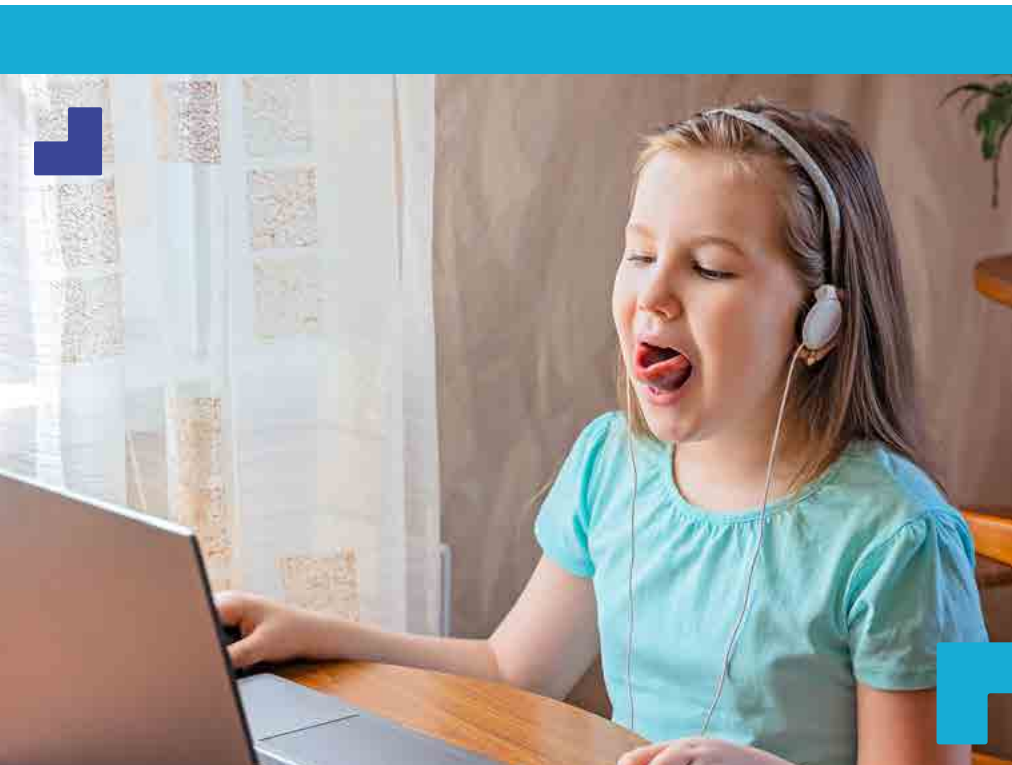

Deskundigheidsbevordering en nascholing zijn bovendien nodig omdat het vak zich voortdurend ontwikkelt, in wisselwerking met veranderingen in samenleving en gezondheidszorg. Er is bijvoorbeeld een steeds nauwere afstemming met andere vakgebieden en door de groeiende onderzoeksinspanningen is er steeds meer onderbouwing van het vak logopedie. De logopedist is zich hiervan bewust en stelt zich open voor relevante ontwikkelingen, nieuwe kennis en nieuwe methoden.

De maatschappelijke vraag aan logopedisten verandert eveneens, onder meer door maatschappelijke veranderingen zoals vergrijzing en toenemende diversiteit. Ook bestaat er in zorg en preventie meer aandacht voor een kansrijke start, waarin een duidelijke rol voor de logopedist is weggelegd.

In de zorg verschuift de focus van aandoening naar functioneren en van curatief naar preventief en van productiegedreven naar waardegedreven zorg (*value based healthcare*)¹⁷. Grenzen tussen maatschappelijke domeinen zoals tussen zorg en welzijn vervagen.

Een andere actuele ontwikkeling is het toenemende gebruik van (big) data en datagedreven innovaties zoals kunstmatige intelligentie (met name machine learning). Voor de logopedist is de uitdaging om deze ontwikkelingen optimaal in te zetten in de praktijk. *E-health* neemt bijvoorbeeld een steeds belangrijkere plaats in binnen het zorglandschap.¹⁸ Ook ligt er een taak voor de logopedist om cliënten te ondersteunen in deze wereld waarin digitale vaardigheden steeds belangrijker worden en digitale omgevingen niet altijd even communicatiefriendelijk zijn.

De logopedist kan zelf in het dagelijks werk actief bijdragen aan veranderingen en ontwikkelingen.

Al deze veranderingen zijn van invloed op het werk van de logopedist en de logopedist kan zelf in het dagelijks werk actief bijdragen aan deze ontwikkelingen. Ook dat vraagt om een open houding van blijvende ontwikkeling gedurende de gehele loopbaan.

Wie zich na de bacheloropleiding logopedie nog verder wil ontplooiën, kan kiezen voor een van de masteropleidingen die door hogescholen en universiteiten worden aangeboden op gebieden die raken aan de logopedie, zoals bijvoorbeeld gezondheidswetenschappen en (neuro) linguïstiek. Met deze extra kennis kan de logopedist een eigen innovatieve invulling geven aan het vak. Ook kan deze door wetenschappelijk onderzoek (en eventueel een wetenschappelijke promotie) bijdragen aan de wetenschappelijke onderbouwing en de vernieuwing van de logopedie.

'Ik hoop dat mijn onderzoek bijdraagt aan de vernieuwing van de logopedie'

Laurien Brauner

'Al tijdens mijn logopedie-opleiding in Groningen ben ik dankzij een honourstraject in aanraking gekomen met onderzoek. Dat vond ik zo boeiend dat ik in Maastricht een Master Gezondheidsbevordering ben gaan doen gaan doen.'

Onderzoeker in opleiding

'Ik werkte intussen ook in een logopediepraktijk.' Promoveren leek me altijd heel abstract en ver weg. Dankzij een voorlichtingsdag kreeg ik er een concreet beeld bij. Je bent dan onderzoeker in opleiding, je mag ontwikkelen, zelfstandig onderzoek uitvoeren en dat allemaal je baan noemen.'

Bevorderen van participatie

'Ik ben nu full-time onderzoeker vanuit de Hogeschool Utrecht bij de leerstoel Logopediewetenschap van de Universiteit Utrecht. Mijn onderzoek is gericht op het bevorderen van participatie van de cliënt door de logopedist. Mijn onderzoek richt zich op het gezamenlijk

opstellen van behandeldoelen, uitgaande van wat de cliënt nodig heeft om beter mee te doen in de samenleving. Dat is dus heel individueel. Het is een andere invalshoek dan bijvoorbeeld meten hoeveel iemand stottert en het doel hebben dat die score minder wordt.'

Formuleren van doelen

'Een collega van mij ontwikkelt nu een vragenlijst om communicatieve participatie in kaart te brengen en zo te kijken waar de problemen van een cliënt vooral zitten. Zodra die vragenlijst klaar is, kan ik daarmee aan de slag als instrument voor het gezamenlijk formuleren van doelen. Ik ben nu vooral bezig om een beeld te krijgen van de huidige praktijk. Ik maak video's van gesprekken tussen logopedisten en cliënten en ik doe interviews. Ik had verwacht dat er best een grote spreiding is in de aanpak van logopedisten, en dat blijkt ook zo te zijn. De één is al bezig met samen beslissen, de ander is nog meer gewend om vanuit professionele standaarden de doelen te bepalen. Ik ben heel benieuwd wat ik ga vinden en ik hoop dat mijn resultaten praktisch toepasbaar zijn voor mijn collega's. Wat ik op de langere termijn wil doen, weet ik nog niet, maar ik ben in mijn hart een logopedist en wil in elk geval betrokken blijven bij het vak.'

3.

De rollen en competenties van de logopedist

Het CanMEDS-model beschrijft de verschillende rollen van de logopedist.

In dit hoofdstuk staat de vraag centraal wat een logopedist doet en moet kunnen, met andere woorden welke rollen en competenties de logopedist heeft. Dit wordt beschreven aan de hand van de zogenoemde CanMEDS-rollen, die internationaal worden gebruikt om de verschillende rollen van uiteenlopende zorgprofessionals te beschrijven. Dezelfde systematiek ligt aan de basis van het Opleidingsprofiel Logopedie dat in 2017 gepubliceerd werd door het Landelijk Overleg Opleidingen Logopedie (LOOL).¹⁹ De rollen en competenties die in dit beroepsprofiel omschreven staan, vormen het uitgangspunt voor een volgende versie van het opleidingsprofiel.

Figuur 3.1 - De rollen van de logopedist (naar CanMEDS-rollen zorgprofessionals).

Zoals de figuur op de vorige pagina laat zien, bestaat het werk van de logopedist uit verschillende rollen. De figuur is afgeleid van het CanMEDS-model ('Canadian Medical Education Directives for Specialists') dat is ontwikkeld door het Royal College of Physicians and Surgeons of Canada.

De rol van de logopedist vormt de kern van het vak en staat dan ook centraal in deze figuur. De logopedist moet beschikken over de competenties om een aantal uiteenlopende rollen te vervullen, op een geïntegreerde samenhangende manier. Deze rollen staan in de buitenste cirkel afgebeeld. In al deze rollen oriënteert de logopedist zich op samenleving, beroepsethiek en vakinhoudelijke overwegingen zoals beschreven in het vorige hoofdstuk. De hier beschreven rollen en kernhandelingen benoemen de competenties van een afgestudeerde ('startbekwame') logopedist.

In de volgende paragrafen worden de verschillende rollen van de logopedist toegelicht.

De logopedist

Wat kenmerkt de rol van logopedist?

De logopedist zet diens expertise in bij beantwoorden van vragen en het aanpakken van problemen op het gebied van communicatie, taal, spraak, gehoor, stem, cognitie, ademen, slikken, eten en drinken.

De rol van logopedist in het centrum van het model bepaalt de reikwijdte van het handelen van de logopedist; alle andere rollen zijn dienstbaar aan de rol van logopedist. Een logopedist integreert in diens handelen de andere rollen en past logopedische kennis, vaardigheden en professionele waarden toe bij het leveren van hoogwaardige en

veilige cliëntgerichte zorg. Afhankelijk van de context en/of de vraag vervult de logopedist ook één of meer van de andere rollen: professional, communicator, samenwerkingspartner, coach, ondernemer en innovator.

Kenmerkend voor de rol van logopedist zijn ook alle waarden en overwegingen die in het vorige hoofdstuk beschreven staan, zoals ethisch handelen, maatschappelijk verantwoord handelen, methodisch en evidence-based handelen, samen beslissen en zich blijven ontwikkelen. De logopedist respecteert de privacy en het vertrouwen van de client bij het delen van informatie met de client en anderen.

Binnen de zorg baseert de logopedist zich op een onderbouwd model van gezondheid, waarbij de logopedist de expert is voor het behandelen van beperkingen op het gebied van communicatie, taal, spraak,

Werkervaring en gerichte deskundigheidsbevordering zijn essentieel voor de logopedist.

gehoor, stem, cognitie, ademen, slikken, eten en drinken. Hierbij staat de cliënt centraal. De logopedist stimuleert in nauwe samenspraak met de cliënt dat deze beter kan deelnemen aan de samenleving (participatie), zelf verantwoordelijkheid neemt voor gezondheid en herstel (zelfmanagement) en zelf de regie neemt over het eigen leven. Buiten de zorg worden door verschillende cliënten en/of doelgroepen en/of de logopedist zelf opdrachten op het gebied van logopedie geformuleerd. De onderliggende vraagstelling kan volledig of gedeeltelijk op het gebied van logopedie liggen.

Kernhandelingen logopedist

Het handelen van de logopedist (als individueel zorgverlener of adviseur en/of als lid van een team of netwerk) bestaat uit:

1. Het toepassen van expertise uit het logopedisch vakgebied.
2. Het centraal plaatsen van cliënt en diens naasten, samen beslissen.
3. Het uitvoeren van een cliëntgericht onderzoek en/of het methodisch inventariseren van de vraagstelling van een cliënt, doelgroep of opdrachtgever.
4. Het plannen en uitvoeren van procedures, handelingen en therapieën om te kunnen adviseren, beoordelen, begeleiden en behandelen.
5. Het opstellen, uitvoeren, evalueren en bijstellen van doorlopende logopedische zorg.
6. Het actief bijdragen aan een veilige context waarin de cliënt optimaal toekomt aan diens ontwikkeling en/of herstel.
7. Het continu verbeteren van de kwaliteit van de logopedische handelingen.

De professional

Wat kenmerkt de rol van professional?

De logopedist als professional ontwikkelt en onderhoudt voortdurend en planmatig de eigen deskundigheid. De logopedist is daarbij op de hoogte van de ontwikkelingen binnen het vak en in de maatschappij en van de relevante wetten en regelgeving. De logopedist kent de eigen grenzen en handelt binnen de eigen competenties. Een aantal belangrijke aspecten van de logopedist als professional zijn nader uitgewerkt in hoofdstuk 2 van dit beroepsprofiel.

Het handelen van de logopedist als professional is methodisch en gebaseerd op de beste beschikbare wetenschappelijke bewijzen.

Hierbij houdt de logopedist rekening met de behoeften, mogelijkheden

en voorkeuren van de cliënt en betreft de eigen klinische ervaringen in het proces van gezamenlijk beslissen (evidence-based handelen). Het handelen van de logopedist is effectief, efficiënt en onderbouwd. In het handelen houdt de logopedist rekening met de context waarin deze werkt.

De logopedist draagt bij aan de professionalisering van het beroep en handelt volgens de normen en waarden van het beroep, actuele en professionele richtlijnen en werkwijzen. De logopedist kan ethische dilemma's en belangenverstrengelingen identificeren en hier professioneel mee omgaan. De logopedist spreekt collega's aan wanneer deze niet ethisch verantwoord handelen.

De logopedist ontwikkelt de eigen deskundigheid door het lezen van vakliteratuur, het volgen van scholing en het bezoeken van cursussen, congressen of symposia. Daarbij horen ook casusbesprekingen, inter-

visie of intercollegiale toetsing. Als lid van een team of als individu draagt de logopedist bij aan een veilige context voor de cliënt en diens systeem, onder meer door strategieën te volgen die de cliëntveiligheid bevorderen.

Kernhandelingen professional

Het handelen van de logopedist als individu, lid van een team of netwerk bestaat uit:

1. Ethisch verantwoord handelen.
2. Verder ontwikkelen van de eigen logopedische deskundigheid.
3. Handelen in samenspraak met de cliënt, op basis van het beste beschikbare wetenschappelijke bewijs, in afweging met de behoefte van de cliënt en de eigen klinische ervaring (evidence-based).
4. Het eigen handelen verantwoorden.
5. Reflecteren op de kwaliteit van het eigen logopedisch handelen en deze kwaliteit trachten te verbeteren.

De communicator

Wat kenmerkt de rol van communicator?

In de rol van communicator bouwt de logopedist een professionele relatie op met de cliënt of opdrachtgever. In de communicatieve interactie verkrijgt de logopedist informatie van de cliënt/opdrachtgever en diens omgeving en geeft de logopedist informatie. De logopedist deelt vanuit diens professionaliteit informatie die relevant is voor de betreffende andere professionals.

De logopedist communiceert met de hulpvragen vanuit een cliëntgerichte benadering, gebruikmakend van uiteenlopende gesprekstechnieken die zijn afgestemd op de communicatiebehoeften en

-mogelijkheden van de cliënt. Beslissingen worden genomen in samenspraak met de cliënt en/of diens ouders of vertegenwoordigers.

De logopedist bouwt een vertrouwensrelatie op met wederzijds respect.

De logopedist stimuleert en ondersteunt de cliënt bij het zoeken en toepassen van informatie over diens zorgvraag. De logopedist creëert samen met de cliënt een gemeenschappelijke basis zodat op constructieve en effectieve wijze omgegaan kan worden met de vragen van de cliënt. Het doel daarbij is dat de cliënt zoveel mogelijk zelf de regie neemt of behoudt.

De logopedist kan zelf in het dagelijks werk actief bijdragen aan veranderingen en ontwikkelingen.

De logopedist communiceert op heldere en cultuursensitieve wijze. Dat betekent dat de logopedist zich bewust is van de eigen waarden en normen en afstemt op de waarden, normen, voorkeuren en communicatieve mogelijkheden van de cliënt/opdrachtgever.

Ten behoeve van effectieve communicatieve interactie met de cliënt schakelt de logopedist flexibel tussen de verschillende communicatieve modaliteiten (bijv. spreken, gebarentaal of schrijven). De logopedist reageert op non-verbaal gedrag van de cliënt en kan emotionele situaties managen om communicatie te bevorderen.

De logopedist is in staat om zich aan te passen aan de communicatieve mogelijkheden van de cliënt en zet indien nodig ondersteunde communicatiemiddelen²⁰ in en stimuleert de cliënt dit ook te doen.

De logopedist documenteert alle contacten met de cliënt en de hieruit voortvloeiende informatie volgens de geldende richtlijnen en op communicatief passende wijze in een geschreven of elektronisch dossier. De logopedist respecteert de privacy en het vertrouwen van de cliënt bij het delen van informatie met de cliënt en anderen.

De logopedist kan ook als communicator optreden in andere settings dan het individuele contact met een cliënt, bijvoorbeeld bij het geven van advies aan een organisatie of lokale overheid. De logopedist zal ook in die context op een heldere en cultuursensitieve wijze communiceren, vanuit de eigen professionaliteit.

Kernhandelingen communicator

Het handelen van de logopedist als individu, lid van een team of netwerk bestaat uit:

1. Onderhouden van een professionele (therapeutische) relatie met de cliënt of opdrachtgever.
2. Respectvol, niet-oordelend, veilig en cultuursensitief communiceren met de cliënt en diens omgeving.
3. De juiste gesprekstechnieken inzetten, ook in moeilijke en complexe gesprekssituaties.
4. Gericht inspelen op communicatieve behoeften door schakelen tussen verschillende communicatieve modaliteiten en ondersteunde communicatiemiddelen.
5. Mondeling en schriftelijk op begrijpelijke wijze communiceren.
6. Op begrijpelijke wijze (digitaal) documenteren en delen van informatie over cliëntcontacten, op een manier die privacy en vertrouwelijkheid respecteert.

De samenwerkingspartner

Wat kenmerkt de rol van samenwerkingspartner?

De logopedist in de rol van samenwerkingspartner maakt deel uit van een groter systeem. De logopedist werkt effectief samen met diverse professionals en stakeholders binnen en buiten de zorg om de (hulp) vraag van de cliënt/opdrachtgever optimaal te beantwoorden. Het doel van de samenwerking is om effectieve afstemming en besluitvorming rondom de cliënt te realiseren en vanuit verschillende disciplines bij te dragen aan optimale oplossingen.

In het veranderende landschap van zorg en welzijn positioneert de logopedist zich als innovatieve netwerker binnen nieuwe integrale samenwerkingsvormen. Bij het samenwerken met collega-logopedisten en met professionals van andere disciplines is het delen van kennis en verantwoordelijkheden noodzakelijk. Dat betekent dat sensitiviteit voor de cultuur van de ander belangrijk is: elkaars spelregels en perspectieven (waarden en normen) begrijpen en de wil tonen om elkaar te leren kennen.

De logopedist werkt actief samen met professionals op de terreinen zorg, welzijn, onderwijs, administratie, beroepsvoorlichting, ondernemen en innoveren en met stakeholders zoals overheden, verzekeraars en andere financiers. De logopedist neemt hierbij het initiatief. Samenwerken betekent ook loslaten, waarbij de logopedist taken overdraagt aan andere professionals en de cliënt zo nodig verwijst. In de verschillende samenwerkingsrelaties staat respect voor de ander voorop.

De logopedist streeft proactief naar een soepele organisatie van de samenwerking en een diepgang die past bij de vraagstelling en de belangen van de cliënt.

De logopedist rapporteert naar relevante betrokkenen volgens de geldende richtlijnen en binnen de wettelijke kaders.

Kernhandelingen samenwerkingspartner

Het handelen van de logopedist als samenwerkingspartner bestaat uit:

1. Samen met andere disciplines en stakeholders de (hulp)vraag van de cliënt beantwoorden.
2. Inschakelen van voor de cliënt relevante hulpbronnen, stakeholders en mogelijke samenwerkingspartners.
3. Verwijzen naar andere disciplines (via arts of rechtstreeks).
4. Vertegenwoordigen van het vak logopedie in interprofessionele relaties.
5. Initiëren en onderhouden van netwerken.
6. In de communicatie afstemmen op het begripsniveau, cultuur, achtergrond en de voorkeuren van de samenwerkingspartner(s).
7. Rapporteren naar relevante betrokkenen.

De coach

Wat kenmerkt de rol van coach?

Als coach stimuleert de logopedist bij zowel individuen als groepen het bewustzijn en de verantwoordelijkheid voor het eigen welzijn en de eigen gezondheidssituatie. Daarnaast is de logopedist medeverantwoordelijk voor het bevorderen van de gezondheidsvaardigheden van de cliënt. De logopedist coacht de individuele cliënt inclusief diens omgeving en stemt daarbij af op de context, mogelijkheden, capaci-

teiten, behoeften en wensen van de cliënt. Op de voorgrond staat de tevredenheid van de cliënt, het nemen van regie over de eigen situatie en het bereiken of in stand houden van de optimale sociale participatie.

De logopedist denkt en werkt als coach met name preventief.

Preventieve activiteiten hebben als doel ziektepreventie en vroegtijdige opsporing (bijvoorbeeld door screenen), gezondheidsbevordering (bijvoorbeeld door het bevorderen van een gezonde leefstijl) en gezondheidsbescherming (bijvoorbeeld het akoestisch optimaal inrichten van klaslokalen om stemproblemen te vermijden).

De preventieve activiteiten zijn gericht op de gezonde bevolking, groepen met een verhoogd risico op een ziekte, individuen met beginnende klachten en individuen met een ziekte of beperking.

Essentieel onderdeel van de rol van coach is het overbrengen van kennis in een leeractiviteit.

Een essentieel onderdeel van de rol als coach is het overbrengen van kennis in een leeractiviteit. De logopedist kan een leeractiviteit plannen, uitvoeren en evalueren. De inhoud van de leeractiviteit is onderbouwd. Leeractiviteiten worden gedaan voor diverse groepen (bijv. collega's, kinderen, andere professionals), waarbij de logopedist rekening houdt met de voorkennis, de behoefte en de samenstelling van de groep. De logopedist kan diverse didactische middelen inzetten.

Kernhandelingen coach

Het handelen van de logopedist als coach bestaat uit:

1. Opsporen, inventariseren en analyseren van gezondheidsproblemen en risicofactoren in de gezonde bevolking, groepen met risico, individuen met beginnende klachten en personen met een ziekte.
2. Uitvoeren van preventieve activiteiten gericht op ziektepreventie, gezondheidsbevordering en gezondheidsbescherming.
3. Inventariseren en creëren van voorwaarden en mogelijkheden voor optimale participatie van de individuele cliënt en zijn eigen omgeving.
4. De individuele cliënt stimuleren, ondersteunen en begeleiden in het nemen van beslissingen en het regie nemen over het eigen welzijn en de eigen gezondheidssituatie.
5. Delen van verantwoordelijkheden tussen cliënt en logopedist.
6. Collega's en andere (zorg)professionals situationeel begeleiden.
7. Plannen, uitvoeren en evalueren van leeractiviteiten.

Een andere belangrijke taak van de logopedist als coach is het bevorderen van de deskundigheid en effectiviteit van professionals en vrijwilligers in bijvoorbeeld kinderopvang, onderwijs, gezondheidszorg en bedrijfsleven door het aanbieden van preventieve activiteiten op het gebied van communicatie en communicatiekwetsbaarheid. Voorlichten, trainen en coachen is daarbij gericht op gedragsverandering bij de doelgroep op het logopedisch vakgebied.

Als coach is de logopedist ook in staat om collega's of andere professionals situationeel te begeleiden. Het betreft hier bijvoorbeeld de coaching van andere zorgprofessionals in de omgang met communicatiekwetsbare mensen.

De ondernemer

Wat kenmerkt de rol van ondernemer?

Als ondernemer kan de logopedist organiseren, beslissen en de leiding nemen. De logopedist is zichtbaar, speelt in op veranderende vragen en behoeften vanuit de maatschappij en neemt initiatieven om nieuwe klanten en markten te vinden om logopedische diensten en producten te positioneren en te realiseren. Als ondernemer durft de logopedist risico's te nemen en heeft de logopedist inzicht in of overzicht over de bijbehorende financiën. In de realisatie is de logopedist creatief, overtuigend en resultaatgericht. De eigen dienstverlening is effectief en efficiënt in de inzet van mensen en middelen.

Als lid van een organisatie draagt de logopedist bij aan de visie en continuïteit van de organisatie. De logopedist kent het organisatiebeleid en kan hieruit doelen voor het eigen handelen afleiden.

In de organisatie is de logopedist zich bewust van de kosten en baten. De logopedist staat open voor nieuwe ontwikkelingen en draagt actief bij aan de implementatie van de veranderingen.

De logopedist profileert het vak logopedie en het beroep in de maatschappij. De logopedist doet dit in contact met andere beroepsgroepen, overheid, gemeenten, zorgverzekeraars en andere externe partijen. Daarbij bouwt de logopedist een netwerk op, brengt samenwerkingspartners en stakeholders bij elkaar en kan in deze situaties overtuigen, onderhandelen en afspraken maken, al dan niet in de vorm van een contract. In die contacten definieert de logopedist helder de eigen specifieke deskundigheid en onderbouwt het belang van het vak logopedie.

Kernhandelingen ondernemer

Het handelen van de logopedist als ondernemer bestaat uit:

1. Profileren van het vak logopedie.
2. Signaleren van kansen voor de eigen beroepsuitoefening.
3. Netwerken en in kaart brengen van relevante stakeholders en samenwerkingspartners.
4. Uitvoeren van activiteiten om afname van logopedische diensten en producten te bevorderen.
5. Actief bijdragen aan de realisatie van de visie en het beleid van de eigen organisatie.
6. Organiseren van het eigen werk.
7. Nemen van afgewogen en onderbouwde beslissingen.
8. Leiding geven aan een groep.
9. Verantwoord omgaan met hulpbronnen (*resources*) en financiële middelen.

In de dagelijkse praktijk toont de logopedist het vermogen om te onderzoeken en te analyseren.

De innovator

Wat kenmerkt de rol van innovator?

De logopedist als innovator ontwikkelt kennis en inzicht op het domein van de logopedische expertise en op de raakvlakken naar andere disciplines.

De innovator draagt actief bij aan het verspreiden en toepassen van kennis en aan het vernieuwen en verbeteren van het vak en de bijbehorende dienstverlening.

De innovator voert relevant onderzoek uit op het gebied van de logopedie. De logopedist draagt daarmee bij aan kwaliteitsverbetering en aan het verspreiden van kennis in de praktijk.

In de dagelijkse praktijk toont de logopedist het vermogen om te onderzoeken en te analyseren. Dat betekent dat de logopedist open staat voor nieuwe ideeën, kritische vragen weet te stellen en in staat is deze vragen methodisch te beantwoorden. Bestaande methodes, modellen en concepten binnen en buiten het vakgebied van de logopedie worden kritisch geëvalueerd en indien nodig aangepast. Verworven kennis, nieuwe ontwikkelingen en producten worden publiek toegankelijk gemaakt en worden ter discussie gesteld.

Kernhandelingen innovator

Het handelen van de logopedist als innovator bestaat uit:

1. Verder ontwikkelen van het vak logopedie door het initiëren en ontwikkelen van vernieuwingen en het implementeren van verbeteringen.
2. Uitvoeren van relevant onderzoek voor het vak logopedie.
3. Toegankelijk maken en ter discussie stellen van nieuwe ontwikkelingen en/of producten.
4. Kritisch evalueren van bestaande methodes, concepten en modellen.

'Combinatie van onderzoek en zorg werkt goed'

Dr. Lottie Stipdonk

'In het Erasmus MC Sophia Kinderziekenhuis hebben we een klinisch spreekuur voor kinderen die stotteren en voor kinderen met andere complexe spraak- en taalstoornissen, vaak met onderliggende of bijkomende, medische problemen.'

Expertise in stotteren

'Sinds een aantal jaren werk ik op het gebied van stotteren nauw samen met dr. Marie-Christine Franken. Zij heeft op dit terrein veel expertise opgebouwd, zowel klinisch als wetenschappelijk. Zij heeft mij ook begeleid in mijn promotieonderzoek.'

Diagnostiek

'We doen vooral diagnostiek en soms een korte proefbehandeling. Vervolgens wordt een kind doorverwezen of terugverwezen naar een logopediepraktijk buiten het ziekenhuis. Logopedisten verwijzen via de huisarts kinderen naar ons door voor een uitgebreid onderzoek of een second opinion. Wij hebben ruim de tijd om uitgebreid alles in kaart te

brengen. Voor een behandelaar kan het prettig zijn om advies te krijgen als een behandeling vastloopt. Ook ouders kunnen vragen om een second opinion bij ons. Als er bijkomende medische problematiek is, willen we het kind ook graag in het Erasmus MC zien. We werken ook samen met het nieuwe Kinderhersencentrum in het Sophia Kinderziekenhuis. Kinderen met aandoeningen aan de hersenen of de zintuigen kunnen daar uitgebreid worden onderzocht, ook op het gebied van spraak en taal. Ook kinderen die stotteren kunnen hier worden gezien.'

Zorg en onderzoek

'Ik werk in het Sophia Kinderziekenhuis veel multidisciplinair – met bijvoorbeeld de audioloog, de KNO-arts en de psycholoog. Daarnaast combineer ik mijn klinische werkzaamheden met verschillende wetenschappelijke onderzoeksprojecten op het gebied van stotteren. Zo willen we een meetinstrument ontwikkelen waarmee we de onderliggende spraakmotorische stabiliteit betrouwbaar kunnen onderzoeken. Simpel gezegd is dat de vaardigheid om de spieren waarmee je spreekt, gecontroleerd en stabiel aan te sturen. Het kunnen meten van die stabiliteit zou zowel voor de wetenschap als voor de klinische praktijk een enorme verbetering zijn.

Ik vind het fantastisch dat ik in een omgeving werk waarin zorg en onderzoek elkaar kunnen versterken.'

Literatuurlijst

1. [Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024 | Loketgezondleven.nl](#)
2. Dalemans, Ruth; Stans, Steffy; von Helden-Lenzen, Stephanie; Lemmens, Jessie; Ummels, Darcy; Cornips, Stephanie; et al. (2021): Leidraad Communicatievriendelijk meten. Zuyd University of Applied Sciences. Report. <https://doi.org/10.25385/zuyd.16782985.v1>
3. <https://gezondheidsvaardigheden.nl/aan-de-slag/agenderen/wat-zijn-gezondheidsvaardigheden/>
4. Huber, M. (2014). *Towards a new, dynamic concept of health. Its operationalisation and use in public health and healthcare, and in evaluating health effects of food*. Thesis Maastricht University 2014. ISBN 978-94-6259-471-5
5. [VN-verdrag Handicap | Rechten van mensen met een beperking | Rijksoverheid.nl](#)
6. <https://internationalcommunicationproject.com/sign-the-pledge/>
7. <https://vzinfo.nl/chronische-aandoeningen-en-multimorbiditeit/leeftijd-en-geslacht>
8. Kennis- en Innovatieagenda Gezondheid en Zorg 2020-2023, Health-Holland 2019
9. Stormacq et al (2019), Does health literacy mediate the relationship between socio-economic status and health disparities? Integrative review, *Health Promotion International*, Volume 34, Issue 5, October 2019, Pages e1-e17, <https://doi.org/10.1093/heapro/day062>
10. Blackstone, S. W. (2015). Issues and challenges in advancing effective patient-provider communication. *Patient-provider communication: Roles for speech-language pathologists and other health care professionals*, 9-36
11. Julien, 2019
12. Naar ASHA, 2016: Scope of practice in speech-language pathology
13. Screening van vijfjarige kinderen op spraak en taal kan door logopedisten worden uitgevoerd, of door de jeugdarts of de jeugdverpleegkundige.
14. Kuiper et al., 2020, p. 22; zie <https://www.boomhogeronderwijs.nl/product/100-9280-Evidence-based-practice-voor-paramedici-5e-druk>
15. Beroepscode voor logopedisten, NVLF 2017
16. Landelijke nota gezondheidsbeleid 2020-2024, Ministerie van VWS.
17. Zie bijvoorbeeld: <https://nvz-ziekenhuizen.nl/waardegedreven-zorg>
18. <https://www.nvlf.nl/artikelen/ehealth-is-gemakkelijker-en-handiger-dan-je-denkt/>
19. Bij de formulering van de rollen en competenties in dit hoofdstuk is uitgegaan van het opleidingsprofiel uit 2017 en van de interviews met logopedisten en andere stakeholders waarop dit hele beroepsprofiel gebaseerd is.
20. <https://www.logopedie.nl/kennis/ondersteunde-communicatie/>

Logopedie doet meer dan je denkt!

Beroepsprofiel Logopedist

© NVLF, december 2022

Uitgave van de Nederlandse Vereniging
voor Logopedie en Foniatrie (NVLF)
www.nvlf.nl

Ontwerp: effectgroep*

Fotografie: Monique Kooijmans,
[adobe.com](https://www.adobe.com), [envato.com](https://www.envato.com),
[istockphoto.com](https://www.istockphoto.com), [pexels.com](https://www.pexels.com)

Kijk voor meer informatie op www.logopedie.nl
of scan de QR-code.

